

ПАРТИСИПАТИВНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ЗАСАДАХ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

06.09.2016 14:31

Автор: **Булеца Надія Володимирівна**, аспірант кафедри фінансів і банківської справи
Ужгородський національний університет

[Секція 6. Податкова система. Бюджетна система. Правові відносини в економічній системі;]

Партисипативне бюджетування, як інструмент безпосередньої демократії у бюджетуванні, пропонує громадянам можливість для ознайомлення з урядовими операціями та можливості для консультацій, обговорення та впливу на розподіл суспільних ресурсів. Воно сприяє підвищенню прозорості та рівня фінансової відповідальності, таким чином призводячи до скорочення урядової неефективності та корупції. Партисипативне бюджетування також посилює інклюзивне управління, надаючи групам громадян можливість участі у процесах прийняття рішень стосовно розподілу суспільних ресурсів. У свою чергу, це робить місцеву владу більш відповідальною перед громадянами за забезпечення їх потреб та уподобань, а також більш фінансово відповідальною за ефективність розподілу ресурсів та надання суспільних послуг.

Аналіз закордонних джерел з цієї проблематики дозволив виокремити учасників партисипативного бюджетування та причини їх участі в ньому(табл. 1).

Проте, як і будь-який процес, що передбачає економічне та соціальне втручання, партисипативне бюджетування має свої обмеження.

Одне з головних обмежень пов'язане зі специфікою суспільної діяльності, коли більшість громадян є менш зацікавленими у вивченні прав, фінансової відповідальності уряду тощо, аніж у отриманні та розвитку певного інфраструктурного проекту.

Інше обмеження полягає в залежності громадян від адміністрації області. За умов, якщо програми партисипативного бюджетування включають громадян у процес прийняття рішень, місцева влада залишається головним учасником. Вона організує збори, надає інформацію, забезпечує зустрічі чиновників з громадянами та гарантує запровадження певної політики. Тобто, вплив керівництва області та правлячої коаліції є значним.

Таблиця 1.

Учасники процесу партисипативного бюджетування та причини їх участі

Учасники	Причини участі
Місцева влада	Спільна робота місцевої влади та громадян – учасників процесу партисипативного бюджетування. Підвищення ефективності розподілу суспільних ресурсів. Збільшення можливостей для громадян щодо зміни їх політичної та соціальної свідомості. Збільшення прозорості задля скорочення корупції та бюрократичної неефективності.
Суспільні та неурядові організації	Побудова ширших мереж між учасниками. Можливість впливу на політичні рішення. Збільшення можливостей для вирішення соціальних проблем. Поширення консультативної роботи щодо роз'яснення громадянам бюджетної політики органів місцевої влади.
Ділове оточення	Сприяння збільшенню прозорості, скороченню корупції та підвищенню ефективності. Забезпечує надання коштів для проектів.
Окремі громадяни	Полегшення доступу до процесу прийняття суспільних рішень. Полегшення доступу до інформації. Прямий взаємозв'язок між участю у процесі бюджетування та якістю суспільних благ, що надаються владою.

Складено за [2, с. 39-44].

Наразі в Україні брак суворих зобов'язань стосовно партисипативного бюджетування з боку місцевої влади ускладнює процес імплементації цих програм. Також це призводить до того, що місцева влада використовує свою владу задля досягнення власних цілей. Шляхом, зокрема, ненадання певної інформації, неналежної імплементації певних програм, послаблення комітетів по нагляду громадян.

Також в сучасних умовах України обмеженням є довготермінове планування. Оскільки громадяни зацікавлені у розробці та реалізації коротко- та середньотермінових проектів, оскільки потрібні більш швидкі вигоди та бракує аналітичних та технічних навичок для ведення довготермінових проектів.

Метою партисипативного бюджетування є залучення громадян до найбільш основної та найбільш формальної процедури управління – розподілу ресурсів в рамках бюджетного процесу. Залучення громадян може підвищити рівень фінансової відповідальності органів місцевої влади, рівень прозорості та більш ефективного розподілу ресурсів. Цикл партисипативного бюджетування побудований таким же чином, як і традиційний процес бюджетного регулювання, проте з особливостями, пов'язаними із залученням громадян.

Можна виділити чотири основні стадії процесу бюджетного регулювання: підготовка бюджету; затвердження бюджету (або розподіл коштів); виконання бюджету; аудит та оцінка ефективності.

Розглянемо ці стадії більш докладно.

1. Підготовка та затвердження бюджету в процесі бюджетного регулювання в Україні традиційно керуються місцевими органами влади, з урахуванням бюджетних обмежень та пріоритетів певних чиновників. До того ж, органи місцевої влади часто затверджують бюджет

на основі розподілу коштів, подібного до попередніх років, що, відповідно, призводить до негнучкості цього процесу. В Україні органи місцевої влади подають свої пропозиції до центральних органів влади, який провадить забезпечення міжбюджетних трансфертів відповідно до законодавства. Партисипативне бюджетування на цій стадії може мати вплив (слухання у відповідних комітетах, лобіювання інтересів, проведення аналізу проекту бюджету). Слід відзначити, що саме на цій стадії підготовки участь громадян буде більш ефективною, порівняно зі стадією затвердження бюджету.

2. Участь на стадії виконання бюджету. Ця стадія включає в себе розподіл та витрачання коштів. Наразі в умовах України цей процес має дві особливості. Перша полягає у наявності певної дискреційності у розподіленні ресурсів, розподіленні їх «у ручному режимі». Порівняно з тими країнами, де використовується точний підхід за статтями витрат (strictline-itemapproach), в Україні, партисипативне бюджетування відіграватиме більш важливу роль, оскільки громадяни зможуть лобіювати власні інтереси та формувати співробітництво з метою вплинути на розподіл ресурсів. По-друге, реальні витрати часто розходяться з плановими. Найчастіше, за рахунок падіння доходів. У цьому випадку, кошти, які раніше були розподілені, є просто недоступними. У інших випадках вони «зникають» на різних рівнях адміністрування бюджету.

3. Участь в процесі аудиту та оцінки ефективності, яка передбачає участь в процесі перевірки відповідності фактичних витрат запланованим. На цьому етапі основна мета партисипативного бюджетування полягає у внесенні пропозицій щодо покращення на майбутні роки, за результатами аналізу[1].

4. Оцінка ефективності полягає у задоволенні громадян та якості їх взаємодії із суспільним сектором. Тут значною є роль неурядових організацій, які забезпечують оцінку такої взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Barzelay M. Central audit institutions and performance auditing: a comparative analysis of organizational strategies in the OECD / M. Barzelay // Governance.– 1997. – № 10(3). – P. 235-260.
2. Shah A. Participatory Budgeting / A. Shah. Washington, DC: World Bank, 2007. – 269 p.

Науковий керівник: Чубар Оксана Геннадіївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи, Ужгородський національний університет